

Geschiedenis Ecologisch Tuinenpark De Driehoek

In 1960 werd een begin gemaakt met de aanleg van volkstuintencomplex De Driehoek op de huidige plek in Tuindorp-Oost aan de Winklerlaan. De ontstaansgeschiedenis van de volkstuinten gaat echter terug tot 1913. In maart van dat jaar huurt de afdeling Utrecht van de Volksbond tegen Drankmisbruik een gedeelte van de hoeve Veelust aan de Blauwkapelse weg voor de aanleg van zogenaamde Arbeidstuinen. Deze tuinen waren vooral bedoeld om mannen met weinig bezigheden, die grote kans liepen aan de drank te geraken, van de straat te houden. De aanleg van de arbeidstuinen is een van de meest succesvolle acties geweest van de Volksbond tegen Drankmisbruik en na de jaren '40 zelfs de enige activiteit.

De afdeling Utrecht van de Volksbond tegen Drankmisbruik werd opgericht in 1887. De doelstelling was drankmisbruik bestrijden omdat: “drankmisbruik verdeeldheid brengt in huisgezinnen, vrouwen aan de prostitutie brengt en de oorzaak is van ziekelijk en ontaard kroost.” Tevens wil zij het sparen aanmoedigen, huisvlijt bevorderen, volksvermaken veredelen, woningen verbeteren en de overtuiging te vestigen dat men zich vermaken kan zonder sterke drank en ruw vertier. Hiertoe wordt o.a. een koffiehuis met leeszaal geopend, waar men ook domino kan spelen of het damspel kan beoefenen. Er wordt een attest geschreven tegen het uitbetalen van loon in kroegen zodat het loon niet meteen werd opgemaakt. In februari 1913 worden in dit kader de arbeidstuinen aangelegd.

Het idee achter de volkstuinten wordt als volgt geformuleerd:

“...Wie deze tuinen in bezit brengt van de werkman, verschaft hem de gelegenheid zich een werkelijk tehuis te verschaffen en te scheppen, buiten zijn vaak eentonige plicht om. Een tuin geeft hem de gelegenheid wat afleiding te vinden en schenkt hem het ongekende genot van de vrije arbeid waarvoor hij zelf verantwoordelijk is. Het opent hem een kring van gedachten en gevoelens van hogere orde, het doet hem het middel aan de hand om moediger en geduldiger de last van het dagelijks sloven en zwoegen te verdragen. Met geheel andere gevoelens wordt het werk in de fabriek verricht, waarvan de uitkomst hem persoonlijk niet aangaat en dus volkomen koud laat. Maar in zijn eigen tuin, die hij bewerkt, geven de opkomende groente, welke hij straks zal oogsten en met zijn gezin zal eten, geven de bloemen, welke hij heeft gekweekt en straks voor zijn vrouw in een vaas zal zetten, hem het gevoel van het juiste verband tussen de moeite die hij zich gaf en het resultaat dat hij bereikte. Hier vertegenwoordigt het loon van de arbeider geen uitbuiting van zijn krachten door de anderen; hier schijnt het hem veeleer een werkelijke beloningstoer. Hij, hijzelf plukt de vruchten van zijn vlijt en volharding”.

De tuinen bevinden zich op het grondgebied van de vroegere hoeve Veelust, die door de Volksbond werd gehuurd van de gemeente Utrecht. Op ca. 2,5 ha werden 200 tuinen aangelegd van ieder ca. 100 vierkante meter. De tuinen liggen gunstig bij een arbeiderswijk en dicht bij de elektrische tramlijnen 1 en 2. En ook ver genoeg van de bebouwde kom om hier echt buiten te zijn. In 1913 waren er al 95 tuinen verhuurd en in 1915 waren alle 200 tuinen verhuurd. Een tuin van 100 vierkante meter kostte slechts vijf gulden per jaar, eventueel in twee termijnen te voldoen. Op het terrein zelf woonde de opzichter van Klaveren, die de Volksbond had aangesteld om de huurders met voorlichting en raad bij te staan.

De plaatselijke kranten schrijven in het jaar van oprichting uitgebreid over dit nieuwe fenomeen van de Volkstuinen.

9 mei 1913:

We zijn gisterenmiddag eens een kijkje wezen nemen op het terrein van de volksbondtuinen aan de Blauwkapelsche weg. Daar is heel wat veranderd sinds wij er het laatst kwamen. Toen strekte zich de groene weilanden tot aan de spoorlijn uit en werd de eenige onderbreking gevormd door slootjes en greppels. Thans is een groote lap geheel gemetamorfoseerd. Daar ziet men geen gras meer en is alle grond omgespit. Maar dat alles is niet hetgeen op het eerste gezicht dat het meest verrrast.... Dat zijn de prieeltjes, die in tal van tuintjes, tot welbehagen des huurders, zijn neergezet, sierlijke en minder sierlijke, maar die dienen voor hetzelfde doel: een aardig zitje te midden van planten en bloemen die men zelf heeft gekweekt. Is dat geen prettig verheffend genot? De stoeltjes staan gezellig rondom het tafeltje, de kleine knusse paadjes slingeren zich over die lapjes grond, waar thans nog maar enkele groene scheutjes naar boven komen. Het is zoo 'n vredig gezicht. Het eene tuintje is louter moestuin, het andere louter siertuin, maar de meeste dragen een gemengd karakter. Veel prieeltjes wijzen er op dat men er werkelijk een zomeroptrekje van wil maken en er niet louter komt om in de tuinbouw ontspanning te zoeken-hoe genoegelijk dit op zich ook zij. Welk een groote waarde schuilt er in dit verzorgen van een eigen tuintje.

De afdeling Utrecht van de Volksbond groeit gestaag tot zo'n 1650 leden in 1915. In 1918/1919 wordt het tuincomplex uitgebreid van 2,5 ha naar ruim 7 ha met plaats voor 650 tuinen van ca. 100 vierkante meter. Daarna neemt het animo af. Na de Tweede Wereldoorlog is er nog maar weinig te vinden van de geestdrift en de activiteiten van voorheen. De ene na de andere activiteit wordt af gestoten, behalve het Volkstuinencomplex.

In de hongerwinter van 1944/1945 worden nagenoeg alle houten opstallen, schuttingen, bonenstaken en dergelijke opgestookt in de kachels van de tuinders. In 1945 wordt het complex bovendien onder water gezet bij wijze van tankversperring. Na de oorlog maakte het terrein een desolate indruk en konden de tuinders weer helemaal opnieuw beginnen.

In 1954 kwam Tuindorp dat eerst in de gemeente Maartensdijk gelegen had bij de gemeente Utrecht. Vanaf 1955 wilde de gemeente Utrecht gaan beschikken over het tuinencomplex i.v.m. de aanleg van de Eyckmanlaan en woningbouwplannen.

De Volkstuinen moesten het veld ruimen. Op 6 november 1957 werd de Eyckmanlaan voor het verkeer opengesteld. De laan loopt dwars door het gebied waar eens de volkstuinen gelegen hebben. De gemeente Utrecht stelde ter vervanging tijdelijk een aantal weilanden beschikbaar aan de Mr. Tripkade op de plek van het huidige station Overvecht.

In 1960 moesten de tuinen aan de Tripkade weer ontruimd worden in verband met bouwrijp maken van de grond in Overvecht zuid. In april 1960 besloot de gemeenteraad om het tuinencomplex van de Volksbond te vestigen op de huidige plaats aan de Winklerlaan, langs de Oosterspoorbaan en de spoorweg Utrecht-Amersfoort. Er werden 137 tuinen van ca. 250 vierkante meter aangelegd op 5,28 ha. De functie van dit complex werd geregeld in het bestemmingsplan Tuindorp Oost II.

De verhuizing van de Mr Tripkade naar de Winklerlaan heeft begin jaren 60 plaatsgehad. De grond op dit perceel wordt opgehoogd, te beginnen bij de Oosterspoorbaan en werkend naar de andere zijde de spoorweg Utrecht-Amersfoort. De aarde raakte op en het laatste deel is daardoor lager gelegen en kampt nog steeds met wateroverlast tijdens natte seizoenen. Vervolgens werd de toegang in orde gemaakt, werden de hoogstamfruitbomen langs de sloten geplant en werd het Pannendak gebouwd. De boomsingels rond het complex stonden er al.

Vanaf 1961 is het huidige tuinencomplex in bedrijf en uit die tijd dateert ook de naam De Driehoek. Het complex is dan nog steeds in beheer van de Volksbond tegen drankmisbruik. De Volksbond begint in de jaren'70 met een ledenwerfactie en in 1974 waren er 70 leden. Het Volkstuinen complex De Driehoek is dan nog de enige activiteit. In verband met de belangstelling voor Volkstuinen wordt in 1981 Flora's hof opgericht als dependance van de Driehoek.

Het ledenaantal voor de Volksbond tegen drankmisbruik blijft echter afnemen en op 31 december 1998 wordt de Volksbond tegen drankmisbruik opgeheven. De Driehoek en Flora's hof gaan verder als vereniging van Volkstuincomplexen. Twee complexen onder een beheer en bestuur blijkt echter niet goed te werken. Op de algemene ledenvergadering van 17 maart 2005 wordt daarom besloten tot de splitsing van de complexen en tot opheffing van de dubbelvereniging. Kort daarna op 23 mei 2005 vindt de officiële oprichtingsvergadering plaats van Vereniging Ecologisch Tuinenpark De Driehoek.

In maart 2007 sluit de Driehoek zich aan bij de AVVN, Algemeen Verbond van Volkstuinverenigingen in Nederland. De AVVN is al in 1929 opgericht, maar de Volksbond tegen drankmisbruik nam hier niet aan deel.

In 2010 meldt De Driehoek zich aan voor het keurmerk Natuurlijk Tuinieren van de AVVN. Hiertoe wordt de Stippencommissie opgericht. De Stippen ontleen hun naam aan het beeldmerk van Natuurlijk Tuinieren: een lieveheersbeestje met 1-4 stippen.

Hoe natuurvriendelijker het tuinenpark, hoe meer stippen. Activiteiten van de Stippencommissie zijn o.a. meer variatie aan brengen in struiken en heesters, meer stinzenplanten aanplanten, de aanleg van een vlindertuin met stapelmuur, de bouw van een bijenmuur met bijenhôtels voor solitaire bijen, oever- en watervegetatie beter beheren en aanleggen, takkenwallen aanleggen en nestkastjes voor verschillende soorten vogels ophangen. De hoge houtwallen en bossages vormen samen met de hoogstamfruitbomen langs brede sloten en singels een zeer geschikt milieu voor veel vogels en andere diersoorten, bijvoorbeeld de sperwer en de groene en grote bonte specht en de ringslang komen er voor.

Op 2 juni 2012 wordt het keurmerk Natuurlijk Tuinieren uitgereikt met 4 stippen (het hoogste aantal) voor natuurlijk beheer en onderhoud van het park.

Op 24 augustus 2013 krijgt het Ecologisch Tuinenpark De Driehoek te Utrecht een bijzondere onderscheiding: het internationale diploma voor ecologisch tuinieren. Dit vond plaats op de Europese Dag van het Tuinieren in Berlijn. De Driehoek ontving het diploma uit handen van Chris Zijdeveld, internationaal voorzitter van de 3 miljoen leden tellende internationale volkstuinbond Office International du Coin de Terre et des Jardins Familiaux. Dit Ecologisch Diploma wordt uitsluitend verleend aan volkstuinverenigingen die zich onderscheiden met verdiensten op het gebied van natuurbehoud, natuurontwikkeling en milieuzorg op de tuinenparken. Het Ecologisch Diploma is een belangrijke opsteker voor de volkstuinders, die niet alleen op hun eigen tuinen en tuinenparken de biodiversiteit versterken maar ook de omliggende buurt en wijk via voorlichting en educatie inspireren om in hun eigen leefomgeving het goede voorbeeld te volgen.

Anno 2013 is De Driehoek is een modern volkstuinenpark met een gastvrije instelling en een meerwaarde voor de samenleving. De Driehoek maakt gebruik van mogelijkheden voor ruimtelijke en functionele integratie en natuurlijk medegebruik. De Driehoek voldoet zonder meer aan de kwalificaties van een volkstuinenpark nieuwe stijl. Het is een tuinenpark met nutstuinen waar onbespoten groenten geteeld worden, maar ook een bloemrijk en kleurig wandelplantsoen waar van alles op het gebied van de natuur en tuinieren ontdekt kan worden.

De vereniging bloeit en op gezamenlijke werkdagen werken de tuinders aan het onderhoud van paden en graskanten, sloten en vlindertuin. Er zijn verschillende commissies voor verschillende onderdelen van het park. Naast de stippencommissie is er o.a. een snoei- en plukgroep voor de fruitbomen, een groep voor het onderhoud aan de paden en werkdagcommissie. Een keer per jaar hebben alle commissies overleg met elkaar om het onderhoud van het park in goede banen te leiden.

De tuinders van nu zijn al lang geen arbeiders meer die behoed moeten worden voor drankmisbruik, maar zijn mensen van diverse pluimage die tuinieren als hobby hebben. En net als in 1913 vindt men op veel tuinen “een aardig zitje te midden van planten en bloemen, die men zelf heeft gekweekt”. Het grootste verschil is misschien dat er tegenwoordig ook regelmatig een glas wijn of bier op de tuinen wordt gedronken.

Uit het jubileumboek 1913 – 2013. Tekst: Roos Fokkema.